

دلیل چهارم: ^۱سیره مستمره مستقره میان علما

به این بیان که عادت علما از قدیم الایام بر این بوده که در رجالی که اخبار و روایات را نقل می کنند تتبع می کردند و احوال آنها را بررسی می کردند تا راویان ثقه را از راویان غیر ثقه تشخیص دهند و این عادت و سیره تا زمان امامان معصوم(ع) استمرار داشته است بدون اینکه ردع و منعی از این سیره صورت بگیرد و بلکه وقتی به فرمایشات ائمه اطهار(ع) مراجعه می کنیم می بینیم که خود این بزرگواران در جهت توثیق و یا تضعیف افراد اقدام می کردند بعضی را توثیق و بعضی را تضعیف می کردند، روایات نقل شده توسط بعضی را روایت خود می دانستند اما روایات نقل شده توسط بعضی دیگر را روایات خود نمی دانستند.

ادعای اول: یعنی اصل وجود این سیره. برای تایید اصل وجود این سیره فرمایش مرحوم شیخ طوسی در کتاب العده است که ایشان در این کتاب تصریح می کنند به اینکه:

« أنا وجدنا الطائفة ميزت الرجال الناقلة لهذه الأخبار، و وثقت الثقات منهم، و ضعفت الضعفاء، و فرقوا بين من يعتمد على حديثه و روايته، و من لا يعتمد على خبره، و مدحوا الممدوح منهم و ذموا المذموم، و قالوا فلان متهم في حديثه، و فلان كذاب، و فلان مخلط، و فلان مخالف في المذهب و الاعتقاد، و فلان واقفي، و فلان فطحي، و غير ذلك من الطعون التي ذكروها، و صنفوا في ذلك الكتب، و استثوا الرجال من جملة ما روه من التصانيف في فهارسهم، حتى إن واحدا منهم إذا أنكر حديثا نظر في إسناده و ضعفه برواه هذه عادتهم على قديم الوقت و حديثه لا تنخرم، فلو لا أن العمل بما يسلم من الطعن و يرويه من هو موثق به جائز، لما كان بينه و بين غيره فرق، و كان يكون خبره مطروحا مثل خبر غيره، فلا يكون فائدة لشروعهم فيما شرعوا فيه من التضعيف و التوثيق و ترجيح الأخبار بعضها على بعض. »^۲

این فرمایش شیخ الطائفة دلیل واضح است در این که بررسی سند روایت از حیث رجالی امری به عنوان یک سیره بین علما بوده است.

ادعای دوم: یعنی استمرار این سیره تا عصر معصومین(ع). دلیلش روایات متعدده معتبره است که در این روایات از امامان معصوم(ع) راجع به وثاقت بعضی از راویان سوال شده است و ائمه هم جواب داده اند یا توثیق کرده اند و یا تضعیف نموده اند.

۱. از ادله مثبتین احتیاج به علم رجال

۲. العده، ج ۱، ص ۱۴۱ - ۱۴۲

روایت اول: « عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ نَصِيرٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ الْمُهْتَدِي وَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِي بْنِ يَظْطِينَ جَمِيعاً عَنْ الرِّضَا (ع) قَالَ: قُلْتُ لَا أَكَادُ أَصِلُ إِلَيْكَ أَسْأَلُكَ عَنْ كُلِّ مَا أَحْتَاجُ إِلَيْهِ مِنْ مَعَالِمِ دِينِي، أَوْ فَيُونُسُ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ ثِقَةً أَخْذُ عَنْهُ مَا أَحْتَاجُ إِلَيْهِ مِنْ مَعَالِمِ دِينِي؟ فَقَالَ: نَعَمْ. »^٣

روایت دوم: « مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَ مُحَمَّدُ بْنُ يَحْيَى جَمِيعاً عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ الْحَمِيرِيِّ قَالَ: ... وَ قَدْ أَخْبَرَنِي أَبُو عَلِيٍّ أَحْمَدُ بْنُ إِسْحَاقَ عَنْ أَبِي الْحَسَنِ (ع) قَالَ سَأَلْتُهُ وَ قُلْتُ مَنْ أَعَامِلُ أَوْ عَمَّنْ أَخْذُ وَ قَوْلَ مَنْ أَقْبَلُ، فَقَالَ لَهُ: الْعُمَرِيُّ ثِقَتِي فَمَا أَدَّى إِلَيْكَ عَنِّي فَعَنِّي يُودِي وَ مَا قَالَ لَكَ عَنِّي فَعَنِّي يَقُولُ فَاسْمَعْ لَهُ وَ أَطِيعْ فَإِنَّهُ الثَّقَةُ الْمَأْمُونُ... »^٤

روایت سوم: « وَ بِالْإِسْنَادِ عَنْ ابْنِ أَبِي عُمَيْرٍ عَنْ شُعَيْبِ الْعَقْرَقُونِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) رَبُّمَا أَحْتَاجُنَا أَنْ نَسْأَلَ عَنِ الشَّيْءِ فَمَنْ نَسْأَلُ قَالَ عَلَيْكَ بِالْأَسَدِيِّ يَعْنِي أَبَا بَصِيرٍ. »^٥

روایت چهارم: « عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ قَوْلَوَيْهِ وَ الْحُسَيْنِ بْنِ الْحَسَنِ عَنْ سَعْدٍ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عِيْسَى عَنْ أَحْمَدَ بْنِ الْوَلِيدِ عَنْ عَلِيِّ بْنِ الْمُسَيَّبِ الْهَمْدَانِيِّ قَالَ: قُلْتُ لِلرِّضَا (ع) شُقَّتِي بَعِيدَةٌ وَ لَسْتُ أَصِلُ إِلَيْكَ فِي كُلِّ وَقْتٍ فَمِمَّنْ أَخْذُ مَعَالِمَ دِينِي؟ قَالَ: مِنْ زَكَرِيَّا بْنِ آدَمَ الْقُمِيِّ الْمَأْمُونِ عَلَى الدِّينِ وَ الدُّنْيَا ... »^٦

نتیجه اینکه چهارمین دلیل بر نیاز به علم رجال سیره مستمره بین علماست که این سیره تا زمان معصومین (ع) هم استمرار داشته است.

٣ . وسائل الشیعة، ج ٢٧، ص ١٤٧، ح ٣٣٤٤٨، باب ١١، بَابُ وَجُوبِ الرَّجُوعِ فِي الْقَضَاءِ وَ الْفَتْوَى إِلَى رَوَاةِ الْحَدِيثِ مِنَ الشَّيْعَةِ...، ح ٣٣

٤ . الکافی (ط - الإسلامية)، ج ١، ص ٣٢٩ - ٣٣٠، بَابُ فِي تَسْمِيَةِ مَنْ رَأَاهُ (ع)، ح ١

٥ . وسائل الشیعة، ج ٢٧، ص ١٤٢، ح ٣٣٤٣٠، باب ١١، بَابُ وَجُوبِ الرَّجُوعِ فِي الْقَضَاءِ وَ الْفَتْوَى إِلَى رَوَاةِ الْحَدِيثِ مِنَ الشَّيْعَةِ...، ح ١٥

٦ . همان، ص ١٤٦، ح ٣٣٤٤٢